

Xarxa de Centres Oberts de Barcelona
**El treball amb els adolescents en els Centres Oberts:
construint el model**

Informe de Resultats
Febrer 2012

1	Presentació	3
2	Idees clau per la definició del model de Centre Obert amb els adolescents	5
3	Intervencions dels membres de la taula "El treball amb els adolescents: Reflexions des de l'experiència"	18
4	Annex. Recull d'aportacions i propostes	23

1.

Presentació

El document que presentem recull les idees clau i les principals aportacions i conclusions de la jornada de treball de la Xarxa de Centres Oberts de Barcelona celebrada el dia 15 de novembre de 2011.

Aquest any la xarxa ha volgut centrar el seu esforç d'anàlisi i reflexió en "El treball amb els adolescents en els Centres Oberts".

En aquest sentit, els objectius de la jornada van ser:

- Analitzar i aprofundir en el model d'atenció i intervenció amb els adolescents en els Centres Oberts.
- Recollir i compartir propostes, experiències i bones pràctiques.

La sessió va comptar amb la participació de la Sra. Imma Rognoni, Regidora de Família, Infància, Usos del Temps i Discapacitats de l'Ajuntament de Barcelona i del seu assessor, el Sr. Jordi Grané.

Per obrir la reflexió sobre aquest tema, es va celebrar una taula de treball integrada per referents de cinc centres oberts que van compartir les seves experiències i aprenentatges en relació al treball amb els adolescents en els centres. I ho van fer des de cinc perspectives que es consideren claus: seguiment individualitzat, treball familiar, treball en xarxa, organització interna i normativa de centre, i, per últim, el programa educatiu i d'activitats.

Posteriorment, es va poder treballar en dos grups que van aprofundir i reflexionar, a partir d'una metodologia de visualització de targetes, en la singularitat i particularitat del

treball amb adolescents en relació al seguiment individualitzat i en relació al projecte educatiu de centre.

El present informe recull les idees clau i les principals aportacions i conclusions de la Jornada.

2.

Idees clau per la definició del model de Centre Obert amb els adolescents

- **Els Centres Oberts són, d'acord amb la Cartera de Serveis Socials (2010-2011), serveis destinats a infants i adolescents fins a 18 anys.**

La llei d'infància entén per infant la persona menor de dotze anys, i per adolescent la persona amb una edat compresa entre els dotze anys i la majoria d'edat establerta per la llei.

- **Hi ha consens en assenyalar que el treball amb els adolescents en el centre obert requereix d'una intervenció diferenciada i específica en les metodologies, els continguts, els ritmes, els espais, etc. que doni resposta a les característiques i necessitats d'aquest col·lectiu.**
- **Aquesta singularitat es manifesta tant en el procés de treball individualitzat de l'adolescent com en el projecte educatiu de centre.**

La singularitat del treball amb els adolescents en els centres oberts en relació al procés de treball individualitzat:

a) Un estil educatiu propi: la importància de la participació, el protagonisme i el compromís de l'adolescent.

- **Es destaca com amb els adolescents guanya pes el protagonisme i el compromís de la persona en la construcció del seu projecte de vida. La participació activa en el propi procés educatiu és un tret clau en aquesta etapa que es tradueix en la importància d'arribar a acords en la presa de decisions.**
 - *Ells són els protagonistes del seu procés de millora. Entenem aquest procés com a integral en totes les dimensions/ realitats del noi/a.*
 - *La participació en la presa de decisions és clau. Cal aprofitar més la seva maduresa personal, no ser tant directius*
 - *Unificant aquest estil propi entre l'educador, facilitant espais, per aconseguir idees, opinions....*
 - *Participació del noi/a en tres àmbits: individual, grupal i comunitari.*
 - *Seguiment de processos i ritmes vitals, acadèmics, soci familiars....*

- **Un dels elements assenyalats en el treball amb adolescents és l'increment de les estratègies de treball individual –sense perdre de vista l'equilibri del grup-. En aquest sentit és considera clau la relació, el vincle amb l'educador- i les tutories com a espai de relació individual amb aquest.**
 - *Són nois que tenen necessitats afectives i de referència molt importants però també interessos, capacitats i potencialitats que cal potenciar.*

- **El centre obert ha de ser un espai de referència i no de dependència. El necessari equilibri entre l'acompanyament i l'autonomia és un dels elements importants en el centre obert en el treball amb els adolescent. En aquest sentit, el rol de referent de l'educador social es considera clau.**
 - *Hem d'acompanyar i ser referents, però cal trobar el punt just perquè no sigui una dependència. L'objectiu és la seva autonomia.*
 - *Serem referents del noi/a a mida que assolim un vincle amb el projecte i l'educador/a.*
 - *Destacar la importància de l'educador dins del centre. No tenim prou amb la presència del monitor, tallerista, integrador/a.*

- **Es destaca la importància de la tutoria com a espai per a treballar individualment amb l'objectiu de construir el projecte personal de cada adolescent (plantejar objectius; fer-ne el seguiment; valorar el treball entorn les expectatives; etc.) i potenciar les seves capacitats i competències.**
 - *Les tutories són importants per a poder treballar des de la individualitat.*
 - *Tutories: Espais individualitzats. És en aquesta etapa que agafa més importància per a poder construir el projecte personal.*
 - *Atenció individualitzada mes atenció integral.*
 - *L'adolescent té un espai per a ell, on amb l'educador treballa el compromís i va a valorar la seva adequació, evolució etc... Espai on plantejar objectius (PEI).*
 - *Treball de les perspectives, expectatives individuals des de les tutories, activitats.*

b) El pes i importància del grup d'iguals pel treball individualitzat

- **El grup d'iguals té un paper clau en el desenvolupament de la pròpia personalitat i en el procés evolutiu del propi adolescent. Sovint la feina individualitzada es treballa i es reforça a través dels grup d'iguals.**
 - *Ajuda a configurar el "jo".*
 - *Quin paper jugo dins del grup? Desxifrar-ho.*
 - *Per què? Per augmentar l'autonomia tot construint l'auto estima.*

- **És molt important treballar el sentiment de pertinença i d'identificació amb el grup ja que és un element prioritari per als adolescents. Cal treballar per tal de què cada persona trobi el seu paper, el seu rol dins del grup i es senti integrada i acceptada per aquest.**
 - *Pes- importància grup*
 - *Influències del grup d'iguals. Saber escollir "cap on vols anar?".*
 - *Grup d'iguals; importància de tenir el propi lloc sense perdre la pròpia individualitat. Assertivitat- educació emocional.*
 - *Tenen més necessitat d'estar integrats en el grup.*
 - *Pressió del grup, por al rebuig.*

c) Canvi de rol i de relació amb les famílies

- **El fet que en el treball individualitzat amb els adolescents creixi el seu protagonisme en el disseny del propi procés educatiu, no ha de ser contradictori amb la importància de la implicació de la família.**

En aquest sentit es produeix un canvi de rol i de la relació amb elles, per la qual cosa és important trobar noves vies de comunicació que permetin l'apropament i vinculació amb elles, però al mateix temps cal mantenir la distància necessària ("ni massa lluny ni massa a prop!).

- *Treballar amb les famílies generant un pont de comunicació que permeti l'apropament.*
- *Ni massa lluny, ni massa a prop. Ser autònom no és el mateix que aprendre a ser autònom.*
- *L'adolescent vol la independència, o un major grau d'aquesta. Necessita, però de la família. Cal llavors tenir contacte, establir vincles.*

- **Alguns dels rols que el centre pot assumir en aquesta etapa en relació a la família: apropar les demandes i necessitats de l'adolescent i les de la seva família; actuar com a mediadors entre l'adolescent i la família; recolzar a la família quan sigui necessari.**

L'adolescent és el protagonista del seu procés educatiu. L'educador convida a la família a conèixer "el compromís". Apropa les demandes i necessitats de l'adolescent i les de la seva família.

- *Ajudar a les famílies a fer pactes. Mediació en casos necessaris.*
- *Cal construir referència de la distància. "no esteu sols", "Truca'm quan vulguis".*
- *A la família fer-la partícip del procés de creixement de l'adolescent. Acompanyar-la en aquest trajecte donant suport com exigint responsabilitat (individual i grupal).*
- *S'intensifica la intervenció amb l'adolescent, ja que sorgeixen situacions conflictives, que requereixen la presència de la família i la conseqüent intervenció psíquica terapèutica.*
- *Incloure a l'adolescent en el pla de treball propi i familiar, sovint exercint el rol de mediador/a.*
- *Les famílies trobin un espai d'acollida, d'intercanvi, de diàleg on poder compartir experiències.*

- **Com a dificultats en aquest canvi de rol i de relació, s'assenyalen –entre d'altres: les reticències dels adolescents a implicar les seves famílies en el pactes i acords, superar l'estigmatització de**

l'adolescent per part la família, el distanciament en algunes famílies respecte l'educació dels seus fills adolescents, etc.

- *Dificultat per treballar amb les famílies, per dos motius, principalment: els joves consideren que el Casal és el seu espai i veuen com una intromissió que les famílies s'impliquin. Algunes famílies senten que el Casal és un espai on poder "aparcar" als fills i, per tant despreocupar-se de la feina que es fa.*
- *Implicació- vinculació de famílies com a projecte autònom: canvia la relació amb l'adolescent amb la família, dona estabilitat a la línia d'acció, programa que permet establir adolescent- família.*
- *De vegades els adolescents confereixen poders, intimitat, els professionals, punts que tocarien a la família. Cal aclarir coses.*
- *Treballar la visió positiva del jove. " Sanar l'estigmatització familiar".*
- *Promoure activitats que reforcin aquests canvis en els que hi participin la família i els adolescents. Donant protagonisme mitjançant activitats, al adolescent davant de la família.*
- *Implicar més a les famílies en el procés de l'adolescent.*

d) La complexitat en la relació i vinculació amb els serveis i projectes en els que participa l'adolescent (IES, ...)

- **És important visibilitzar, implicar i fer partícip a l'adolescent del procés de coordinacions i establiment de pactes i compromisos amb altres serveis.**
 - *Pactes amb altres serveis en els que també formi part l'adolescent.*
 - *Coordinació o contacte necessari, que l'adolescent sàpiga que hi ha comunicació, que treballem en xarxa, que reforcem positivament que complementem.*
 - *Vinculació amb serveis, han de saber que estem en contacte. Procurar no estigmatitzar.*

- **S'intensifiquen les coordinacions amb altres recursos i serveis en els que participa l'adolescent, el treball en xarxa i les respostes de continuïtat es fan més complexes, és el moment en el que el noi/a finalitza l'etapa d'escolaritat obligatòria.**
 - *Les coordinacions són importants i necessàries per a poder treballar tots/es en la mateixa línia.*
 - *Complexitat entre la relació –vinculació serveis.*
 - *Major demanda de serveis de suport psicològic.*
 - *Trobar les aliances entre el què és formal i el no formal.*

- **En el treball amb els adolescents és clau treballar el procés de sortida del centre i facilitar i acompanyar en el procés d'accés a d'altres recursos i serveis. Tenint en compte que hi ha una manca de recursos per joves post 16 anys.**
 - *Treball acompanyament sortida- coneixement d'altres recursos.*
 - *Facilitar l'accés a d'altres recursos de lleure (esports, aficions) mitjançant beques, acompanyament.*
 - *Acompanyament en el pas a l'etapa post-obligatòria o a projectes d'inserció laboral.*

La singularitat del treball amb els adolescents en els centres oberts en relació al projecte educatiu del centre:

a) Treballar l'autonomia, l'autogestió i la presa de decisions en el desenvolupament de les activitats del centre

- **La tasca de l'educador/a social és acompanyar als adolescents a fer aquest procés cap a l'autonomia, de manera ascendent i progressiva.**
 - *De forma ascendent, donar llibertat per la presa de decisions amb l'acompanyament de l'educador com a facilitador d'eines. Exemple: en grups de 12 anys són els nens els que trien i organitzen l'activitat d'un dia. (Un cop assolit això podem parlar de més dies.....).*

- **A partir de la responsabilitat que l'adolescent va assumint amb el projecte: des d'una tasca concreta en el funcionament quotidià del grup fins a programar activitat dirigides a altres infants (fer la proposta, dissenyar-la, portar-la a terme i fer-ne la valoració).**
 - *Responsabilitat en el funcionament quotidià, realitzant diferents tasques (responsabilitats). Es participa sent responsable de.....*
 - *Fer que siguin responsables de l'organització de l'espai: decoració, manteniment i neteja etc.*
 - *Fer-los conscients que no tots són drets, cal assumir responsabilitats.*
 - *Col·laborin en la programació i la preparació d'activitats: casals, comprar material per a tallers etc.*
 - *Molt lligat amb el treball de l'autonomia, decisió, participació: implicant als adolescents en la seva creació.*
 - *Responsables de portar a terme una activitat.*
 - *Proposar la dinamització d'activitats amb els infants, que organitzin festes, sortides als més petits.*
 - *Autogestió com a mecanisme per l'aprenentatge de majors nivells d'autonomia. Els nois/es participen en: la programació d'activitats, la gestió (trucades, reserves, demanar pressupost...). Són coneixedors d'algunes partides pressupostaries del centre i manegen l'economia d'aquests, juntament amb els educadors/les educadores.*

- **L'Assemblea com a espai de participació democràtica: on es porten les propostes, es prenen decisions, s'organitzen i es valoren; en definitiva, un camí cap a l'autogestió del grup.**
 - *L'assemblea és un instrument per treballar valors com escoltar, saber esperar, posar-se d'acord, compartir, dialogar, etc.*

- *A través d'assemblees: ells proposen, ells decideixen, ells es regulen.*
 - *Assemblees de grup.*
 - *Crear espai assembleari; crear un espai per dinamitzar les propostes d'activitats: dotar-lo del material necessari; crear un espai de participació per muntar o realitzar activitats dirigides i per als joves.*
 - *Valoració de les activitats en assemblea.*
 - *Lloc i espai estable a prendre decisions i escoltar les del grup de companys (assemblea, bústia de suggeriments...).*
- **També, però, cal garantir l'establiment de sistemes que permetin recollir les seves propostes i aportacions: cal combinar la utilització de sistemes més clàssics (bústia de suggeriments, pregunta de la setmana, assemblees, etc.), amb l'ús de nous instruments i recursos (ús de xarxes socials, etc.).**
- *Escoltar les demandes i adaptar-nos.*
 - *Partir de les necessitats dels joves i de les seves motivacions, no del que els educadors saben fer.*
 - *Escoltar activament, ser accessibles des de la identitat de cada entitat (model de referència).*
 - *La pregunta de la setmana, la bústia de propostes esmentades anteriorment, entre d'altres formes de fer.*
 - *Utilització de les TIC com a espai de relació (facebook). penjar notícies, propostes, utilitzar el xat amb ells, etc.*
 - *Ús de xarxes socials..*

b) Adaptar els programes i continguts educatius (valors, salut, competències socials, etc.) als seus interessos, inquietuds i motivacions.

- **Els programes/ continguts educatius previstos al document de Centres Oberts tenen sentit a qualsevol edat, el que canvia és: la importància i el pes que guanyen uns o altres (salut, prevenció, valors i inserció laboral, prenen més força que altres continguts); els objectius a assolir (aquest s'han d'adaptar en funció del procés evolutiu dels nois/es), les activitats a desenvolupar, la implicació dels nois/es en el disseny de les activitats, etc.**

- **El treball amb els adolescents requereix d'un esforç de creativitat ("cada generació és nova") per adaptar els programes educatius als interessos i motivacions dels adolescents.**
 - *A partir de situacions quotidianes de dubtes o inquietuds que hagin pogut sortir, intentar d'organitzar tallers, xerrades, sortides, etc. que donin resposta.*

- **És important ser proactius i oferir diverses alternatives i possibilitats (en les activitats, els tallers, les sortides, etc.) que puguin afavorir la capacitat d'elecció dels adolescents en funció dels seus interessos i motivacions. És a dir cal ser més flexible i donar més opcions, per arribar a les diferents motivacions i interessos (difícilment trobarem una activitat que enganxi a tot el grup a la vegada).**
 - *Oferir eleccions, que aprenguin a decidir.*
 - *Proposar diversos temes per tal de que al grup pugui escollir o prioritzar.*
 - *Proposar diferents temes educatius a treballar.*
 - *Els adolescents han de poder triar les feines o les activitats en les que volen participar, ja que són del seu interès i han de poder ser protagonistes del seu desenvolupament, que ells mateixos puguin gestionar, per exemple hi ha activitats relacionades amb l'esport (futbol...).*

- **Cal aprofitar els diferents espais i elements de participació definits en el punt "a" per tal de recollir i ajustar els programes educatius i les activitats als interessos i motivacions dels adolescents.**

- **A tall d'exemples de continguts dels programes educatius en el treball amb els adolescents:**
 - **Pel que fa al programa socioefectiu: relacions afectives, relacions de gènere, afectivitat-sexualitat, autoimatge, etc.**
 - **Pel que fa al programa de salut: prevenció de consums, bulimia, anorèxia, sedenterisme-esport, processos de dol (immigració, mort), etc.**
 - **Pel que fa al programa sociolaboral: construcció del projecte professional, pràctiques per elaborar un curriculum vitae, coneixement de recursos, etc.**
 - **Pel que fa al programa de competències socials: dilemes morals, etc.**

c) Adaptabilitat dels espais, als ritmes, temps

- **El centre obert ha d'oferir un entorn d'estabilitat, un ritme estructurat, però també ha de garantir un cert grau de flexibilitat i adaptabilitat a les situacions i necessitats del grup d'adolescents (flexibilitat en la participació a les activitats, etc. però manteniment el compromís).**
 - *Capacitat per flexibilitzar els horaris en èpoques d'exàmens, a l'estiu, etc...*
 - *Complexitat. Individual i grupal: diferent entrada al centre segons flexibilitat. La flexibilitat com a model per als altres grups (+/- interessant?).*
 - *Marc establert i flexibilitat.*
 - *Equilibri temps de treball i temps més lliure, temps d'activitat.*
 - *Garantir cert grau de flexibilitat dins del marc institucional del centre.*
 - *Diferència entre el ritme de dilluns a dijous al ritme dels divendres que és molt més lúdic.*

- **Hi ha acord en assenyalar que en el treball amb els adolescents, l'espai constitueix una dimensió clau: els adolescents necessiten un espai propi, que se'l sentin i el facin seu, tot i que també pren importància el treball en altres recursos (sortir fora del propi centre, activitats en altres equipaments del barri, etc.)**
 - *Han de sentir com a propi el seu espai en el centre obert. Poder decorar la seva sala, fer-la seva.*
 - *La importància de l'espai propi amb una decoració adient per als adolescents.*
 - *Espais propis que els considerin seus.*
 - *Importància de tenir un espai propi (sala) que puguin els adolescents fer-se'l seu (ambient, caliu...).*

d) La implicació i participació en el seu entorn i context comunitari

- **Es considera rellevant l'aproximació i vinculació de l'adolescent al seu entorn més immediat. Per això des del CO se'n promou el coneixement i la oportunitat de participar dels diferents recursos del territori per afavorir la participació comunitària, el sentiment de pertinença (visites a recursos, activitats conjuntes, sortides de grup, etc.).**
 - *A partir de que coneguin altres entitats i recursos del barri (per exemple fent visites a altres serveis i programant activitats conjuntes).*
 - *Molt important perquè coneguin altres recursos i amplii la seva xarxa social.*
 - *Treballant en la programació del grup la coneixença del seu entorn/barri més proper i dels recursos dels que disposen.*
 - *Sortides en el propi entorn. Coneixement de recursos.*
 - *Realitzar activitats fora del centre.*
 - *Potenciar l'autonomia de coneixença de l'entorn (on cercar la informació que volem?) i vincular amb recursos activitats i trencar barreres.*
 - *Incloure i fer participes en la mesura del possible als joves en altres entitats: esports/biblioteques, associacions...*

- **Treballar per la desvinculació del adolescent al centre: acompanyament a d'altres recursos específics del territori (recursos formatius, laborals, etc.)**

- **Es promouen continguts i activitats que fomentin l'exercici d'una ciutadania activa i compromesa per part dels adolescents.**
 - *Fomentar el voluntariat*
 - *Desenvolupar el seu compromís social i ciutadà.*
 - *Endegar accions i activitats intergeneracionals.*

3.

Intervencions de la Taula "El treball amb els adolescents: Reflexions des de l'experiència"

Per obrir la reflexió sobre aquest tema es va celebrar una taula de treball integrada per cinc referents de diferents centres oberts de la ciutat que van reflexionar sobre les cinc dimensions claus en relació al treball amb els adolescents: el seguiment individualitzat, el treball amb les famílies, el treball en xarxa, l'organització interna del centre i, el programa educatiu o d'activitats.

Seguiment individualitzat

Ignasi Sagalés, Associació Educativa Integral del Raval

Inicia la seva intervenció explicant que el dispositiu que disposa la seva entitat per al treball amb adolescents és el servei de "Centre Obert Aula Jove". Es treballa amb nois i noies de 12 a 16 anys.

Subratlla que el treball individualitzat amb adolescents es basa, molt especialment, en el treball a partir del vincle, tant amb el projecte com amb l'equip referent d'aquest.

Amb els adolescents, a diferència dels usuaris del centre obert infantil, s'ha de flexibilitzar la intervenció segons la realitat i situació de cada cas. A aquesta flexibilització hi influirà la situació del noi/a a cada moment, la dinàmica i realitat familiar, així com les característiques personals (potencialitats i limitacions) del noi/a. Una eina és l'acord i el pacte, amb el què s'estableix una negociació consensuada entre el noi/a, la família i l'educador/a.

Un dels pactes més comuns amb els adolescents és el d'assistència. Amb alguns d'ells es pacta quins dies han de venir al centre obert i en quins espais participaran. Es considera molt important que, sempre depenent de cada cas i treballant a partir de la individualitat, cerquin recursos esportius i/o de lleure externs per tal de fomentar una major socialització. En relació als pactes, sovint es troben amb la dificultat de no comptar amb el suport i acompanyament familiar.

Afirma que el repte és l'autonomia del propi adolescent, promovent la seva autoria en el seu procés de canvi i desenvolupament. El paper de l'educador/a és el d'acompanyament. Un dels instruments clau pel seguiment individualitzat, és el PEI.

A nivell individualitzat, en el treball per a la millora acadèmica, desenvolupen un treball de reforç competencial en hàbits d'organització i tècniques d'estudi, partint de la individualitat i necessitat de seguiment que pugui necessitar cada adolescent.

Al mes i mig de cada cicle d'intervenció, es realitza l'"Anàlisi Inicial", el primer document de diagnòstic de les potencialitats, limitacions i principals factors de risc que orientarà la definició del pla de treball. Aquesta primera anàlisi exigeix d'un exercici de responsabilitat i rigor en la definició dels objectius individuals.

Emfatitza que treballar amb adolescents requereix de molta coordinació: coordinació interna amb la resta de professionals de l'entitat que puguin intervenir en el nucli familiar i coordinació externa amb tots els agents implicats en el cas. Aquest treball en xarxa permet un consens i unificació de les línies d'intervenció.

Per últim destaca les dificultats que es troben en l'orientació a recursos post-obligatoris fora del batxillerat i els cicles formatius. En aquells casos d'adolescents amb majors dificultats per a continuar la seva formació en recursos de qualificació professional, es troben amb què no sempre hi ha prou places o aquestes no sempre s'escauen a perfils en vulnerabilitat econòmica, com amb els casos amb els que normalment treballen. Aquestes dificultats de transició són un dels motius que va decidir a l'entitat a endegar un nou projecte de treball amb joves, nois i noies majors de 16 anys. Amb aquests, en el centre socioeducatiu Aula Oberta es treballa pel seu procés de transició cap a la vida adulta.

Treball amb les famílies

Maria Fernández, Centre Obert Sant Martí

Comenta que en relació al treball familiar i com a experiència positiva, destaca els esforços i temps (més que amb la resta de grups) que s'ha dedicat a establir contacte i seguiment amb les famílies.

Inicialment, i per tal de què l'adolescent es pugui incorporar al centre, és obligatori que la família assisteixi a la primera entrevista. També es produeix un seguiment telefònic per part de l'equip educatiu, tant per comentar possibles incidències com per fer seguiment de millores de l'adolescent. D'aquesta manera, i poc a poc, les famílies tenen més present el centre i l'educador/a de referència.

Una altra iniciativa que ha tingut èxit són les xerrades mensuals sobre temes que preocupen a les famílies (prevenció de consum de drogues i conductes de risc, trastorns alimentaris, sexualitat, ús de les NNTT i negociació amb adolescents, etc.). En aquest cas, també ha estat cabdal que l'educadora referent hagi trucat a totes les famílies per a convidar-les a participar.

Un altre espai que destaca que ha tingut molt bona acollida és el projecte "Tinc un dubte" que va sorgir com a demanda de les pròpies famílies. L'objectiu és que les famílies tinguin un espai on compartir inquietuds, recursos, experiències, etc. Aquest espai, dinamitzat per un educador/a afavoreix la reducció de l'angoixa de les famílies.

El treball en xarxa i la coordinació amb instituts i altres recursos permet el reconeixement de la tasca del centre obert. Aquest fet afavoreix la visió positiva que té família del centre.

Alguns dels elements que pensen que no els han funcionat correctament són: utilitzar els mateixos canals de comunicació que amb la resta de grups (cartells i circulars) ja que no arriben i les famílies no els veuen ja que no acompanyen als adolescents al centre. Tampoc ha funcionat la participació de les famílies a les festes del centre i del barri perquè els adolescents no volen que hi participin.

Finalment, pensa que per a un bon treball amb els adolescents és molt important aconseguir que el grup senti seu l'espai, que es pugui ser flexible a l'hora d'adaptar la dinàmica a les seves necessitats i interessos, sense perdre de vista la vessant educativa dels objectius.

L'equip educatiu acull a l'adolescent des de la confiança i el respecte, amb una visió positiva i sense prejudicis, la gran majoria aprofita aquesta oportunitat, ja que molts d'ells arriben estigmatitzats dels instituts.

Comenta que es treballa a partir d'assemblees on es decideixen activitats, sortides, tallers, és consensua normativa i es resolen conflictes. També considera molt

important que l'educador/a prengui seriosament qualsevol dels neguits que tingui l'adolescent, escoltant i entenent que el que explica és important per a ell o ella.

Treball en xarxa

Anna Codorniu, Llops del Taga- Càritas Diocesana

En primer lloc inicia la seva reflexió explicant que "Llops del Taga" no és un centre obert sinó que és un casal de joves, que atén a adolescents d'entre 14 i 18 anys. Comenta que també compten amb un espai d'orientació laboral dins del casal adreçada a persones de 16 a 25 anys.

En relació al treball amb xarxa comenta que el que els ha funcionat molt bé és que realitzen coordinacions molt sovint amb instituts del barri (com l'IES Picasso) i amb serveis socials que fan reunions cada tres mesos. Destaca que aquestes relacions, serveixen, sobretot, per poder tenir una "foto" completa de la situació de cada adolescent donat que cada servei/recurs posa l'èmfasi de la seva actuació en un aspecte diferent per, posteriorment, poder establir un pla de treball conjunt, i poder garantir que els professionals que estan intervenint en la situació segueixin una mateixa línia i treballin per assolir els mateixos objectius.

Assenyala que també participen en la Comissió jove del Pla Comunitari del barri i, dins d'aquesta, en les subcomissions laboral i de lleure. En aquests espais es procura traslladar inquietuds i propostes dels adolescents i es promou la realització d'actuacions conjuntes a nivell de barri.

Treballen coordinadament amb Barcelona Activa amb l'objectiu de facilitar la inclusió de molts joves en processos formatius i en plans d'ocupació.

D'igual manera també estan col·laborant amb el projecte pilot liderat per la Facultat Pere Tarrés anomenat "YouthME". Aquest és un projecte d'àmbit europeu, en el que participen França, Itàlia, Grècia, Romania i Espanya que pretén desenvolupar fórmules d'integració social centrades en l'empoderament de la joventut adolescent (14- 19 anys) immigrada, en risc d'exclusió social a Europa.

Per tant, emfatitza que el treball en xarxa els ha permès: fer un plantejament comú de la situació personal i familiar de cada adolescent, fer una anàlisi de les necessitats dels nois/es i, planificar accions significatives tant al Casal com a l'entorn més proper (barri).

Pel que fa als aspectes que no han funcionat correctament assenyala la manca de continuïtat dels professionals als recursos i serveis. Aquest fet fa que, moltes vegades, la informació o feina feta es quedi amb el professional (no hi ha un traspàs). També destaca que la dinàmica interna del centre dificulta, sovint, la dedicació al treball en xarxa.

Per concloure subratlla que cal transmetre als adolescents la necessitat dels temps i els espais per procurar que la seva necessitat d'immediatesa es converteixi en un moment de reflexió. Pensa que també fora bo que els professionals fossin conscients de la necessitat de crear espais per a la creativitat i les noves formes de fer.

Organització interna del centre

Esther Arimon, Centre Obert Joan Salvador Gavina

Inicia la seva reflexió emfatitzant els conceptes de flexibilitat i compromís. Aquesta flexibilitat es concreta en el procés d'entrada al centre (dels 12 als 16 anys les famílies han d'inscriure's amb la treballadora social del centre mentre que a partir dels 16 anys l'adolescent pot fer la inscripció directament amb l'educador).

Subratlla la importància del compromís ascendent. Puntualitza que es manté la norma d'assistir un mínim de 3 dies per setmana i el fet que hi hagi activitats obligatòries com reforç escolar i tutories fins als 16 anys. La resta d'activitats poden escollir-les en funció de les seves motivacions. A partir dels 16 anys hi ha més flexibilitat, l'atenció és més individual, el jove decideix el seu compromís en funció de les seves necessitats.

El treball del compromís individual amb l'adolescent de forma ascendent és facilitat molt gràcies a la flexibilitat en l'horari d'atenció. En funció de les activitats demandades desapareix la rigidesa d'acomplir l'horari d'atenció obligatori ja que en funció del pacte establert i l'activitat que l'adolescent es compromet a realitzar, pot sortir abans de l'hora indicada o bé entrar més tard.

Aquests canvis en la normativa tenen com a objectiu augmentar l'autonomia, empoderar als adolescents, trencar la dependència emocional amb el servei i acompanyar-los en la desvinculació de l'entitat.

Comenta altres flexibilitzacions de la norma: abans si un adolescent no assistia a l'institut o era expulsat d'aquest no podia assistir al Centre Obert. Actualment s'ha entès que si es troben amb adolescents expulsats que volen assistir al centre hi ha més possibilitats de treballar amb ells i de motivar-los i reforçar-los la importància de l'escola, treballar el retorn i mantenir el contacte amb el Centre Educatiu.

En relació a la normativa respecte a les conductes disruptives dels adolescents (agressions físiques, verbals, etc.), explica que abans no es podia "expulsar" o deixar sense centre obert o sense "activitats" a un adolescent. Avui es convida a l'adolescent a marxar cap a casa. I se li demana que, si vol tornar, haurà de parlar amb l'educador i/o els afectats i reparar la seva acció. Si la conducta és molt greu se'l pot convidar a reflexionar al respecte diverses jornades a casa.

La flexibilitat en les normes fa que sigui molt important valorar cada cas de forma més individual. Aquesta flexibilització ha de ser entesa i coneguda per tot l'equip de treballadors, així com pels usuaris i les seves famílies per tal de què les interpretin de la mateixa manera i no se'n faci un mal ús.

Pel que fa a l'organització interna i formes de vehicular la informació, assenyalava la importància de les reunions d'equip de casos en les que mensualment l'equip educatiu, més la Cap d'Àrea Educativa, la Treballadora Social i la Direcció treballen casos familiars per tal d'establir estratègies comunes. També comenta l'existència de reunions de treball social que es realitzen de manera quinzenal, reunions d'urgència o extraordinàries en situacions urgents, etc.

Destaca que sovint es poden trobar amb certes dificultats per a vehicular la informació en el dia a dia, donada la immediatesa de moltes accions. L'adolescent i/o la seva família poden jugar amb els professionals i ometre informació per intentar treure'n un benefici, evidenciar contraccions, desautoritzacions etc. És per això que consideren prioritari que tots els professionals coneguin el pla de treball (PEI) i que tots acceptin les decisions preses en equip.

Programa educatiu i activitats

Susanna Plata, Centre Obert ADSIS

Esmenta que el centre atén adolescents amb edats compreses entre els 11 fins als 18 anys, encara que mantenen l'acompanyament fins que finalitzen la formació post obligatòria i també en aquells casos que els nois/es s'han implicat en tasques "prevoluntaries" amb els grups més petits.

Pel que fa a experiències que els han funcionat bé en relació al programa educatiu i d'activitats assenyalava que en els darrers anys estan especialment satisfets de la línia de formació. Les activitats curriculars i la consecució de l'èxit escolar va

esdevenir una prioritat del centre. Com a resultat emfatitza que un bon grup del centre ha finalitzat i/o estan finalitzant estudis post obligatoris.

Pensa que això ha estat possible perquè han convertint els resultats dels adolescents en la seva preocupació: demanar notes, estar atents a preguntar pels exàmens, alegrar-se amb els seus èxits i buscar segones oportunitats pels qui les necessiten, etc. S'ha volgut treballar perquè tots el nois/es participessin regularment en l'espai de formació. També s'ha vinculat la participació en algunes activitats de lleure a l'esforç dels nois/es en l'àrea de formació.

Li sembla que ha estat important l'acompanyament en la post obligatòria, com a formació clau per a possibilitar la inserció laboral i alhora com a realitat que aporta una cultura que dóna valor als estudis. I també han centrat esforços en l'acompanyament en la transició de la primària a la secundària, treballant amb l'escola, vinculant-la en alguna de les activitats del centre obert.

També els ha funcionat el procés d'acompanyament i suport a les famílies. Tot i que assenyala que aquest acompanyament és molt individual ja que la diversitat d'horaris i situacions dificulta la possibilitat de realitzar activitats grupals.

Una eina que considera molt útil, especialment en la postobligatòria, ha estat poder becar algunes de les despeses vinculades als estudis (transport, llibres....). Aquesta era una ajuda vinculada als resultats.

Una de les experiències que no va funcionar com s'esperava va ser el crear grups d'estudi organitzats per temàtiques abans dels exàmens finals ja que el canvi implicava canvis d'horaris i de referents, a més de què es van adonar que la necessitat sortia més de l'equip que no pas dels adolescents.

Com a aprenentatge que vol compartir amb la resta de la xarxa subratlla la importància quan es treballa amb adolescents de tenir molt clars els objectius que es volen aconseguir. Considera que els objectius vinculats a l'èxit escolar són prioritaris i han d'estar presents a totes les àrees d'activitat. Apunta que no es pot treballar cap objectiu sense un vincle de confiança. També és necessari comptar amb un equip motivat i coherent amb les seves actuacions ja que l'actuació educativa de l'educador ha de traspasar el moment formal de relació.

Per concloure assenyala que l'educació no formal té un paper clau en l'èxit educatiu. Pensa que l'àmbit "no formal" ofereix una oportunitat valuosa per incidir en el formal tant pels nois/es com per a les seves famílies.

4.

Annex. Recull d'aportacions i propostes

En aquest apartat es recull tot el conjunt d'aportacions i propostes elaborades per les persones assistents a la Jornada Anual de la xarxa celebrada el passat dia 15 de novembre. El gruix d'aquestes reflexions ha constituït la base per a la construcció de les idees claus del present document.

En relació al procés de seguiment individualitzat:

- Un dels elements que es destaca en el treball amb adolescents és l'increment de les estratègies de treball individual –sense perdre de vista l'equilibri del grup-. En aquest sentit és considerada clau la relació; el vincle amb l'educador- i les tutories com a espai de relació individual amb l'educador.
 - *Són nois que tenen necessitats afectives i de referència molt importants.*

- Es destaca la importància de la tutoria com a espai per a treballar individualment: Per plantejar objectius; fer-ne el seguiment; valorar el treball entorn les expectatives; etc.
 - *Les tutories són importants per a poder treballar des de la individualitat.*
 - *Tutories: Espais individualitzats. És en aquesta etapa que agafa més importància per a poder construir el projecte personal.*
 - *Atenció individualitzada mes atenció integral.*
 - *L'adolescent té un espai per a ell, on amb l'educador treballa el compromís i va a valorar la seva adequació, evolució etc... Espai on plantejar objectius (PEI).*
 - *Treball de les perspectives, expectatives individuals des de les tutories, activitats.*
 - *Obrir el diàleg. Entendre els senyals d'angoixa. Puc donar-te un cop de mà?*

- D'acord amb la rellevància s'assenyala la importància de sistematitzar-ne la preparació, el registre, etc.
 - *Importància dels espais de tutoria: sistematitzar la preparació, registre, seguiment, etc..*
 - *Increment d'estratègies de treball individual sense perdre de vista l'equilibri del grup.*

- El rol de referent de l'educador es considera clau. El necessari equilibri entre l'acompanyament i la autonomia un dels elements importants. Ha de ser un espai de referència i no de dependència.
 - *Destacar la importància de l'educador dins del centre. No tenim prou amb la presència del monitor, tallerista, integrador/a.*
 - *Hem d'acompanyar i ser referents, però cal trobar el punt just perquè no sigui una dependència. L'objectiu és la seva autonomia.*
 - *Serem referents del noi/a a mida que assolim un vincle amb el projecte i l'educador/a.*

- El protagonisme i el compromís de l'adolescent; la participació activa en el propi procés educatiu és un altre tret clau en aquesta etapa; que es tradueix en la importància d'arribar a acords en la presa de decisions.
 - *Els són els protagonistes del seu procés de millora. Entenem aquest procés com a integral en totes les dimensions/ realitats del noi/a.*
 - *Unificant aquest estil propi entre l'educador, facilitant espais, per aconseguir idees, opinions....*
 - *Seguiment de processos i ritmes vitals, acadèmics, soci familiars....*
 - *Creativitat per millorar el Temps-Ritmes. Adequar l'activitat a la desigualtat de s/ P5 tenim les tutories però tenim l'activitat.*
 - *Importància del treball i de les habilitats personals. Acceptació de la diferència en igualtat.*
 - *Participació del noi/a en tres àmbits: individual, grupal i comunitari.*
 - *La participació en la presa de decisions és clau. Cal aprofitar més la seva maduresa personal, no ser tant directius.*
 - *Construcció de sentit crític.*
 - *Què passa al món? Per què? Què podem fer?; de la immediatesa a la reflexió.*

- S'assenyalen algunes estratègies per afavorir una major autonomia. Per exemple, la participació en el propi centre, l'autogestió de determinades accions o activitats; la participació en la gestió; etc.
 - *El centre obert ha de ser un espai on assajar diferents nivells d'autonomia.*
 - *Autogestió com a mecanisme per l'aprenentatge de majors nivells d'autonomia. Els nois/es participen en: la programació d'activitats, la gestió(trucades, reserves, demanar pressupost...). Són coneixedors d'algunes partides pressupostaries del centre i manegen l'economia d'aquests, juntament amb els educadors/les educadores.*
 - *Afavorir el procés de construcció de la identitat del noi/a a partir del treball en valors (de forma transversal).*
 - *Centre obert: Un espai on puc expressar les meves preocupacions.*
 - *Adaptació i adequació dels recursos segons les necessitats latents: individualitat / flexibilitat.*

- *Dificultat, manca de cultura de participació.*
- El pes i importància del grup d'iguals pel treball individualitzat. Es destaca la importància de que cada persona trobi el seu paper i es sentit acceptat pel grup.
 - *Potenciant les activitats que treballin la relació positiva en la programació. És un aspecte molt important per treballar altres habilitats: compromís, auto organització, autonomia, participació.*
 - *Donar eines per a treballar habilitats socials; donar importància al grup i als espais de participació dins el barri.*
 - *Pes- importància grup, cal vincles entre Infant-Grup-Centre-Barri.*
 - *Grup d'iguals; importància de tenir el propi lloc sense perdre la pròpia individualitat. Assertivitat- educació emocional.*
 - *Treballar la vinculació grupal.*
 - *Influències del grup d'iguals. Saber escollir "cap on vols anar?".*
 - *El treball individualitzat ha d'anar molt lligat al treball en valors socials, formar millors ciutadans. En això juga un paper molt important el grup.*
 - *Buscar l'equilibri entre l'individu, el grup i la comunitat: l'adolescent jove ho és en societat.*
 - *Trencar estereotips respecte de què és el que vol dir l'adolescent.*
 - *Participació activa en un grup/comunitat- la repercussió de l'acció individual, extrapolable als propis nuclis (familiars d'iguals), això repercuteix en: treballar, empatia, respecte, resolució, conflictes, conducta, identitat.*
 - *Es cabdal el treball comunitari i de coordinació amb els agents del territori i en processos individuals, amb referents professionals de mateixes xarxes socials.*
 - *Important crear espais d'autogestió grupals.*
 - *Davant de manques de respecte importants donar veu al grup: en les assemblees, en les tutories en petit comitè, en la mediació de conflictes amb un company/a.*
 - *Importància d'establir vincles entre el grup i dels adolescents amb l'equip educatiu.*
 - *Autogestió: Consciència de les conseqüències dels propis actes o omissions.*
 - *Crear i potenciar espais de trobada de grup a partir de les relacions espontànies dels adolescents.*
 - *Grup d'iguals: treballar en tutories, treballar en grup.*
 - *Què? jo davant del grup.*
 - *Quin paper jugo dins del grup? Desxifrar-ho.*
 - *Per què? Per augmentar l'autonomia tot construint l'auto estima.*
 - *Continuar la xarxa relacional de l'IES.*
 - *El grup d'iguals per a que doni suport als companys "no estàs sol".*

- *Sovint la feina individualitzada es fa a través dels grup d'iguals.*
- I ha acord en que es produeix un canvi de rol i de la relació amb les famílies
 - *Treballar amb les famílies generant un pont de comunicació que permeti l'apropament.*
 - S'assenyala que el protagonisme de l'adolescent en el procés educatiu no és contradictori amb la importància de la implicació de la família; però al mateix temps cal mantenir la distància necessària ("ni massa lluny ni massa a prop!")
 - *Ni massa lluny, ni massa a prop. Ser autònom no és el mateix que aprendre a ser autònom.*
 - *L'adolescent vol la independència, o un major grau d'aquesta. Necessita, però de la família. Cal llavors tenir contacte, establir vincles.*
 - Alguns dels rols en relació a la família: Apropar les demandes i necessitats de l'adolescent i les de la seva família; actuar com a mediadors entre l'adolescent i la família; i recolzar a la família.
 - *L'adolescent és el protagonista del seu procés educatiu. L'educador convida a la família a conèixer "el compromís". Apropa les demandes i necessitats de l'adolescent i les de la seva família.*
 - *Ajudar a les famílies a fer pactes. Mediació en casos necessaris.*
 - *Cal construir referència de la distància. "no esteu sols", "Truca'm quan vulguis".*
 - *A la família fer-la particip del procés de creixement de l'adolescent. Acompanyar-la en aquest trajecte donant suport com exigint responsabilitat (individual i grupal).*
 - *S'intensifica la intervenció amb l'adolescent, ja que sorgeixen situacions conflictives, que requereixen la presència de la família i la conseqüent intervenció psique terapèutica.*
 - Cal buscar mecanismes de relació entre el centre i les famílies.
 - *Cal buscar mecanismes de relació entre el centre i les famílies.*
 - *Promoure activitats que reforcin aquests canvis en els que hi participin la família i els adolescents. Donant protagonisme mitjançant activitats, al adolescent davant de la família.*
 - *"Canvi de rol": Dificultat o oportunitat de la visió adolescent amb contraposició, sovint, amb la visió adulta. Com? Activitat comuna: cuina, dinàmiques, joc.*
 - *Implicar més a les famílies en el procés de l'adolescent.*
 - Com a dificultats s'assenyalen:
 - *Dificultat per treballar amb les famílies, per dos motius, principalment: els joves consideren que el Casal és el seu espai i veuen com una intromissió que les famílies s'impliquin. Algunes famílies senten que el Casal és un*

espai on poder "aparcar" als fills i, per tant despreocupar-se de la feina que es fa.

- *Implicació- vinculació de famílies com a projecte autònom: canvia la relació amb l'adolescent amb la família, dóna estabilitat a la línia d'acció, programa que permet establir adolescent- família.*
 - *De vegades els adolescents confereixen poders, intimitat, els professionals, punts que tocarien a la família. Cal aclarir coses.*
 - *Incloure a l'adolescent en el pla de treball propi i familiar, sovint exercint el rol de mediador/a.*
 - *Les famílies trobin un espai d'acollida, d'intercanvi, de diàleg on poder compartir experiències.*
 - *Ser autònom no és el mateix que fer els que ens dona la gana. Assumir responsabilitats.*
 - *Treballar la visió positiva del jove. " Sanar l'estigmatització familiar".*
- Es destaca la complexitat en la relació i vinculació amb els serveis i projectes en els que participa l'adolescent (IES, ...)
- *És el moment que el noi/a deixa l'escolaritat, el treball en xarxa i la respostes de continuïtat es facin més complexes.*
 - *Amb el seguiment, contacte amb el familiar.*
 - *Centre obert es visualitzi com un recurs més dins dels serveis que atenen l'adolescència (instituts...).*
 - *Trobar les aliances entre el què és formal i el no formal.*
 - *"Complexitat entre la relació –vinculació serveis".*
 - *Espais d'incidència més opinió afavorint el vincle visible (ho ha comentat una companya i em sembla molt important). Tornar visibles les accions.*
 - *Pactes amb altres serveis en els que també formi part l'adolescent.*
 - *Les coordinacions són importants i necessàries per a poder treballar tots/es en la mateixa línia.*
 - *Bona coordinació com a servei suport psicològic. Ajuda a educadors i psicòlegs i al menor.*
 - *Important donar entrada al Centre Obert a professionals externs especialitzats en temàtiques i necessitats latents.*
 - *Coordinació o contacte necessari, que l'adolescent sàpiga que hi ha comunicació, que treballem en xarxa, que reforcem positivament que complementem.*
 - *Vinculació amb serveis, han de saber que estem en contacte. Procurar no estigmatitzar.*
- Facilitar l'accés a d'altres recursos de lleure
- *Treball acompanyament sortida- coneixement d'altres recursos.*

- *Facilitar l'accés a d'altres recursos de lleure (esports, aficions) mitjançant beques, acompanyament.*
- *Acompanyament en el pas a l'etapa post-obligatòria o a projectes d'inserció laboral.*
- *No hi trobem espais joves post-16 anys. Manca de recursos per desvincular als joves.*

En relació al projecte educatiu del centre

- Un dels aspectes més assenyalats és la importància de fomentar la capacitat de decisió, la responsabilitat i el compromís de l'adolescent. Fer-lo conscient de què hi ha drets però també hi deures.
 - *Responsabilitat un cop s'ha pres la decisió.*
 - *Responsabilitat en el funcionament quotidià, realitzant diferents tasques (responsabilitats). Es participa sent responsable de.....*
 - *Fer que siguin responsables de l'organització de l'espai: decoració, manteniment i neteja etc.*
 - *Fer-los conscients que no tots són drets, cal assumir responsabilitats.*
 - *Col·laborin en la programació i la preparació d'activitats: casals, comprar material per a tallers etc.*
 - *Importància de les tutories i els moments informals per a treballar l'autonomia, autogestió.*
 - *De forma ascendent, donar llibertat per la presa de decisions amb l'acompanyament de l'educador com a facilitador d'eines. Exemple: en grups de 12 anys són els nens els que trien i organitzen l'activitat d'un dia. (Un cop assolit això podem parlar de més dies.....).*
 - *Molt lligat amb el treball de l'autonomia, decisió, participació: implicant als adolescents en la seva creació.*

- En el treball amb els adolescents és fonamental oferir alternatives per fomentar la capacitat d'elecció dels nois/es.
 - *A nivell de temps de lleure i de manera individual escull en funció dels seus interessos, entre diverses opinions i propostes.*
 - *Oferir eleccions, que aprenguin a decidir.*
 - *Els adolescents han de poder triar les feines o les activitats en les que volen participar, ja que són del seu interès i han de poder ser protagonistes del seu desenvolupament, que ells mateixos puguin gestionar, per exemple hi ha activitats relacionades amb l'esport (futbol...).*
 - *Donar llibertat a l'adolescent a l'hora d'escollir i prendre decisions: "Deixar que s'equivoquin, que descobreixen i experimentin per adonar-se'n del que realment volen fer".*
 - *Proposar diversos temes per tal de que al grup pugui escollir o prioritzar.*
 - *Proposar diferents temes educatius a treballar.*

- Cal, però, promoure la generació de propostes i escolta activa d'aportacions dels adolescents. Trobar sistemes per fer aflorar les seves inquietuds i motivacions (bústia de suggeriments, pregunta de la setmana, etc.).
 - *Escoltar activament les demandes de l'adolescent, pactar el compromís, reforç positiu.*

- *Escoltar les demandes i adaptar-nos.*
 - *Partir de les necessitats dels joves i de les seves motivacions, no del que els educadors saben fer.*
 - *A partir de les idees dels nois i noies que sorgeixen tant a les assemblees com a les tutories individuals o en les xerrades informals.*
 - *Escoltar activament, ser accessibles des de la identitat de cada entitat (model de referència).*
 - *La pregunta de la setmana, la bústia de propostes esmentades anteriorment, entre d'altres formes de fer.*
 - *Proposar i organitzar activitats com a grup, que no necessàriament formin part del programa d'activitats del centre.*
 - *Disseny d'activitats que donin sortida a interessos dels mateixos adolescents. Aquestes activitats inclourien el treball d'aquests conceptes: participació, protagonisme i compromís.*
- Hi ha acord en destacar l'assemblea com a instrument clau per treballar aquests valors.
- *L'assemblea és un instrument per treballar valors com escoltar, saber esperar, posar-se d'acord, compartir, dialogar, etc.*
 - *A través d'assemblees: ells proposen, ells decideixen, ells es regulen.*
 - *Assemblees de grup.*
 - *Assemblea.*
 - *Eines: assemblees i/o moments de grup (treball de la participació, presa de decisions, convivència,...).*
 - *Crear espai assembleari; crear un espai per dinamitzar les propostes d'activitats: dotar-lo del material necessari; crear un espai de participació per muntar o realitzar activitats dirigides i per als joves.*
 - *Valorar conjuntament les activitats i dinàmiques de la tarda.*
 - *Valoració de les activitats en assemblea.*
 - *Lloc i espai estable a prendre decisions i escoltar les del grup de companys (assemblea, bústia de suggeriments...).*
- Es destaca la importància de donar resposta als interessos, preocupacions o inquietuds dels adolescents en forma d'activitats, sortides, xerrades, materials, etc. Adaptar els programes educatius (valors, salut, competències socials, etc.) als seus interessos, inquietuds i motivacions.
- *A partir de situacions quotidianes de dubtes o inquietuds que hagin pogut sortir, intentar d'organitzar tallers, xerrades, sortides, etc. que donin resposta.*
 - *Basant-nos en la prevenció de riscos, per una banda (temàtiques transversals) i per una altra donant èmfasi als seus dubtes.*
 - *Presentar els temes educatius que els adolescents han triat, cercant experts i materials que facin molt atractives les temàtiques.*

- També es considera clau vehicular els espais individuals amb els espais grupals
 - *Les tutories són una opció privilegiada per detectar temes a plantejar i després proposar als grups, d'aquesta forma vinculem tant a l'individu com al grup.*

- Apropiació de l'espai: "els adolescents han de fer-se seu l'espai"
 - *Han de sentir com a propi el seu espai en el centre obert. Poder decorar la seva sala, fer-la seva.*
 - *La importància de l'espai propi amb una decoració adient per als adolescents.*
 - *Espais propis que els considerin seus.*
 - *Importància de tenir un espai propi (sala) que puguin els adolescents fer-se'l seu (ambient, caliu...).*

- El repte d'assolir l'equilibri entre estabilitat/ flexibilitat, activitats de treball/ lleure
 - *Capacitat per flexibilitzar els horaris en èpoques d'exàmens, a l'estiu, etc...*
 - *Complexitat. Individual i grupal: diferent entrada al centre segons flexibilitat. La flexibilitat com a model per als altres grups (+/- interessant?).*
 - *Horaris aplicables a caps de setmana.*
 - *Flexibilitat en els pactes d'assistència i de participació a les activitats, però amb compromís.*
 - *Equilibri temps de treball i temps més lliure, temps d'activitat.*
 - *Marcas estables i flexibilitat.*

- Pren rellevància l'ús de nous instruments i recursos de comunicació / relació amb els adolescents
 - *Utilització de les TIC com a espai de relació (facebook) i penjar notícies, propostes, utilitzar el xat amb ells, etc.*
 - *Ús de xarxes socials.*

- S'assenyala com n'és d'important el fet d'implicar i establir vincles entre l'adolescent i el seu entorn immediat (treball en l'àmbit comunitari).
 - *Molt important perquè coneguin altres recursos i amplii la seva xarxa social.*
 - *A partir de que coneguin altres entitats i recursos del barri (per exemple fent visites a altres serveis i programant activitats conjuntes).*
 - *Treballant en la programació del grup la coneixença del seu entorn/barri més proper i dels recursos dels que disposen.*

- *Animació activitats xarxa comunitària (esports).*
 - *Participació i organització de festes, tant al propi centre, com a nivell de barri/zona.*
 - *Sortides en el propi entorn. Coneixement de recursos.*
 - *Realitzar activitats fora del centre.*
 - *Que vegin que el Centre obert s'implica en el barri: festes, activitats amb altres equipaments...*
 - *Apropant a la xarxa existent, fent un treball previ per crear vincle (tant dins del centre cap a la xarxa com a l'inrevés). Realitzant i potenciant activitats conjuntes.*
 - *Organitzar activitats conjuntes amb altres entitats on s'hagin de prendre decisions.*
 - *Activitats fora del centre.*
 - *Incloure i fer participes en la mesura del possible als joves en altres entitats: esports/biblioteques, associacions...*
 - *Ús de l'espai públic.*
 - *Oferir l'oportunitat de que coneguin diferents recursos, activitats..., que ells s'encarreguin de buscar-les, portar-los a diferents tallers, casals de joves que estiguin fora del barri.*
 - *Potenciar l'autonomia de coneixença de l'entorn (on cercar la informació que volem?) i vincular amb recursos activitats i trencar barreres.*
- Es destaca com a través de l'organització d'activitats al barri es pot treballar la responsabilitat i el compromís de l'adolescent
- *Responsables de portar a terme una activitat.*
 - *Participar en activitats obertes al barri. Organitzar activitats (pares/mares, companys, altres grups, altres entitats: fa "por", però motiva més).*
 - *Propostes de servei a la comunitat (bancs d'aliments, recolzament a entitats AMPAS).*
 - *Organització d'activitats amb altres serveis i entitats.*
 - *Compromís, fer el que s'ha dit.*
 - *Acompanyar-los en les decisions i animar-los a que les portin a terme.*
 - *Proposar la dinamització d'activitats amb els infants, que organitzin festes, sortides als més petits.*